

Redactioneel

216

Rechterlijke ongehoorzaamheid?

Tijdens het congres van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten, op 12 en 13 december a.s. in Maastricht, wordt aan de orde gesteld de vraag of wij – met name de laatste jaren – kunnen spreken van rechterlijke ongehoorzaamheid, zowel ten opzichte van de wetgever als ten opzichte van de Hoge Raad.

Een interessant en actueel thema.

Naar mijn mening komt het in toenemende mate voor dat feitenrechters in hun uitspraken aangeven dat zij niet uit de voeten kunnen met recente wetgeving dan wel het niet eens zijn met jurisprudentie van de Hoge Raad.

'Ongehoorzaamheid' met betrekking tot recente wetgeving

a. Art. 22b Sr.

Feitenrechters geven regelmatig aan dat zij moeite hebben met de door de wetgever in art. 22b Sr neergelegde beperking voor de strafrechter waar het betreft het opleggen van een werkstraf.

Strafrechters willen maatwerk leveren en voelen zich nu beperkt in de straftoemetingmogelijkheden.

In de praktijk blijkt dat strafrechters toch een werkstraf willen opleggen, terwijl art. 22b Sr hen die mogelijkheid niet meer biedt.

Soms wordt net gedaan alsof art. 22b Sr niet bestaat, een andere keer wordt door middel van het opleggen van één dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf alsnog een opening gecreëerd om

een werkstraf op te kunnen leggen.

Ook blijkt in de praktijk dat de regeling van art. 22b Sr averechts kan werken: het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wilde een werkstraf opleggen, maar koos uiteindelijk – gelet op het bepaalde in art. 22b Sr – voor een geldboete groot € 500.

Deze uitspraak van het hof beantwoordt zeker niet aan de bedoelingen van de wetgever.

Het wordt tijd dat de wetgever art. 22b Sr schrapt.

Dit artikel beperkt onnodig de vrijheid van de strafrechters en is ten onrechte gebaseerd op wantrouwen ten aanzien van die strafrechters. Zeker is namelijk niet gebleken dat strafrechters ook in 'zwaardere' zaken werkstraffen zouden opleggen terwijl zulks niet passend zou zijn.

De bekende 'Zembla'-uitzending is een eigen leven gaan leiden.

Art. 22b Sr is gebaseerd op drijfzand.

Het gaat om overbodige wetgeving.

b. Art. 509t lid 2 Sv.

De wetgever wilde een abrupte beëindiging van de tbs door de strafrechter voorkomen.

Verlengingsrechters worstelden al snel met deze nieuwe bepaling, die in werking trad op 1 juli 2013. Het gaat om ondoordachte wetgeving.

In diverse gevallen ontstaat er strijd met art. 38d Sr en art. 5 EVRM.

De penitentiaire kamer van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden moest er vervolgens even goed voor gaan zitten.

Dit hof geeft aan in welke gevallen het nieuwe tweede lid van art. 509t Sv buiten toepassing moet worden gelaten.

Rechtbanken doen soms ook net alsnog art. 509t Sv lid 2 niet bestaat of gaan creatief om met het startpunt van de termijn van één jaar zoals bedoeld in lid 2 van art. 509t Sv.

Ook wordt de vordering tot verlenging van de tbs wel afgewezen zonder dat sprake is van een voorwaardelijke beëindiging gedurende een jaar in gevallen waarin er inmiddels een RM is afgegeven in het kader van de BOPZ, zodat een naadloze overgang het gevolg zal zijn.

Al met al worden strafrechters steeds vaker opgescheept met snel ingevoerde, overbodige en niet doordachte wetgeving.

Opmerking verdient ook dat de laatste jaren niet zelden doorwrochte adviezen van de Raad van

State door de wetgever worden genegeerd, met alle gevolgen van dien.

'Ongehoorzaamheid' met betrekking tot rechtspraak van de Hoge Raad

a. 'Undue delay'.

De Hoge Raad staat op het standpunt dat een overschrijding van de "redelijke termijn" nimmer meer kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in de ingestelde vervolging.

Feitenrechters voelen zich beperkt in hun mogelijkheden door deze rechtspraak.

Niet zelden zien wij dan ook dat feitenrechters wel overgaan tot het niet-ontvankelijk verklaren van het Openbaar Ministerie in gevallen waarin sprake is van een zeer fors tijdsverloop.

Het gaat dan om gevallen waarin dat tijdsverloop te wijten is aan het Openbaar Ministerie en niet aan de verdachte/de verdediging.

Feitenrechters hebben de behoefte om in bepaalde gevallen heel duidelijk aan te geven dat het Openbaar Ministerie veel te lang heeft gewacht met het afwickelen van de zaak. Indien er sprake is van zeer forse inactiviteit aan de zijde van het Openbaar Ministerie vinden zij alleen de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie een passende reactie.

Met name ook in jeugdstrafzaken zien wij regelmatig dat het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk wordt verklaard in de ingestelde vervolging. Er wordt dan vaak ook verwezen naar het IVRK (Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind).

De bijzondere aard van het jeugdstrafrecht en het pedagogische karakter spelen dan ook een rol.

Strafvermindering wordt door de strafrechters in diverse zaken niet gezien als een afdoende signaal in de richting van het Openbaar Ministerie om in de toekomst met meer voortvarendheid op te treden.

Ook komen feitenrechters met creatieve beslissingen, waarin het forse tijdsverloop wordt vermeld en ook gewezen wordt op de beginselen

van een behoorlijke procesorde. Die gezamenlijkheid leidt dan tot het niet-ontvankelijk verklaren van het Openbaar Ministerie in de vervolging.

De Hoge Raad oordeelde in zijn vaste jurisprudentie dat de verjaringsregels voldoende bescherming zouden bieden.

Dat argument is niet meer valide nu de laatste jaren door de wetgever is bepaald dat een aantal ernstige delicten geen verjaringstermijn meer kent en verjaringstermijnen in diverse andere gevallen verlengd zijn.

Het wordt tijd dat de Hoge Raad terugkomt op zijn jurisprudentie.

Feitenrechters hebben al voldoende signalen afgegeven.

b. Art. 359a Sv.

De Hoge Raad oordeelde op 19 februari 2013 dat onherstelbare vormverzuimen in het voorbereidend onderzoek niet al te snel meer zouden moeten leiden tot bewijsuitsluiting.

Feitenrechters blijken evenwel in diverse gevallen een eigen koers te varen en toch tot bewijsuitsluiting over te gaan, ondanks Hoge Raad 19 februari 2013.

Ik kan die feitenrechters goed volgen.

Er gaat geen goed signaal uit van de uitspraak van de Hoge Raad van 19 februari 2013.

Die uitspraak leidt zeker niet tot een voldoende prikkel voor de recherche en het Openbaar Ministerie om vormverzuimen in de toekomst te voorkomen.

Grondrechten/burgerrechten zijn in het geding.

Het is dan ook goed dat de NVSA in december het congres in het teken van de 'rechterlijke ongehoorzaamheid' plaatst.

H. Anker